

המוסד לביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

גמלאות אמהות

1995–1992

סקר מס' 136

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

גמלאות אימהות

1995-1992

מאת: תמי אליאב

ירושלים, סיוון תשנ"ו, יוני 1996

ה ק ז מ ה

מוגש בזאת פרסום נוסף על נשים מקבלות גמלאות אמהות מהמוסד לביטוח לאומי בשנים 1992-1995.

בפרסום זה נסקרות ההתפתחויות שחלו בחוק ביטוח אמהות מ-1986 ומשמעותן, וניתן מידע השוואתי על מערכות הזכויות לתשלום דמי לידה הנהוגים בישראל ובמדינות מערב אירופה בשלוש נקודות זמן: 1960, 1987 ו-1995.

נוסף על כך, הקורא יוכל לקבל מידע על מאפיינים דימוגרפיים ותעסוקתיים של נשים שקיבלו דמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי בשנים הנדונות.

התייחסות מיוחדת ניתנה לאוכלוסיית העולות החדשות שקיבלו דמי לידה, וכן לשינוי החקיקה המהותי שלפיו הועלו דמי הלידה ל-100% משכרה של היולדת בשלושת החודשים שקדמו ללידה ותרומתו לרווחת הנשים שקיבלו גמלה.

הפרסום הוכן על ידי תמי אליאנ מהאגף להערכת גמלאות מחליפות שכר שבניהולה של דליה גורדון.

תודתנו נתונה למיכאל קליין ונטליה טברובסקי מאגף ענ"א על שליפת הנתונים ולעובדי מינהל המחקר והתכנון אשר תרמו להוצאת פרסום זה ובמיוחד למזל ג'אנו על הכנת הלוחות ולאורלי אבוטבול אשר עמלה בהדפסת החוברת.

כן יבואו על התודה רבקה שי, מנהלת אגף ילדים ואמהות ושולה זלצר, מנהלת מחלקת אמהות על הערותיהם המועילות.

שלמה כהן
סמנכ"ל מחקר ותכנון

תוכן עניינים

עמוד

1	חוק ביטוח אמהות, 1986-1995
5	דמי לידה בישראל ובמערב אירופה
10	מקבלות דמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי בשנים 1992-1995
17	שיעור דמי לידה ב-1995
20	סיכום

חוק ביטוח אמהות, 1986-1995

מבוא

חוק ביטוח אימהות שמכוחו משולמות גמלאות לנשים יולדות נכנס לתוקף ב-1 באפריל 1954 ונמנה עם חמשת תחומי הביטוח הראשוניים שנוסדו במוסד לביטוח לאומי. בתחילת הדרך, ביטוח אימהות העניק דמי לידה ומענק אשפוז והבראה ליוולדת וכן ציוד לנולד.

במהלך השנים נוספו עוד גמלאות המשולמות ליוולדות, והורחב מעגל הזכאיות לגמלאות הקיימות: ב-1955 הוגדל חלקו של מענק הלידה המיועד לציוד לנולד במקרה של לידה רב עוברית; ב-1971 נקבע, כי גם המאמצת ילד עד גיל 10 זכאית לתשלום דמי לידה, וב-1973 הונהג תשלום מיוחד בעד ילוד של יולדת אשר נפטרה. השינויים העיקריים התחוללו בשנת 1986, ומאז נמשכת מגמת שינוי בתחום החקיקה המביאה לשיפור מצב הרווחה של הנשים היולדות.

התפתחויות משנת 1986

ב-1986 חלו שינויים משמעותיים בתחום ביטוח אימהות, ומאז ועד היום נצפית מגמת שיפור מתמדת ברווחתה של האישה בזמן ההריון ולאחר הלידה.

ב-1986 נעשתה הפרדה בין מענק הלידה המיועד לרכישת ציוד לבין מענק האשפוז המשולם ישירות לבית החולים, למעט במקרים שבהם היולדת יולדת בבית חולים שאין לו הסדר תשלומים עם המוסד (למשל בית חולים בחו"ל). במקרה כזה המענק משולם ליוולדת על פי קבלות שעליה להציג, עד סכום הקבוע בחוק. במרבית המקרים מענק הציוד ניתן כמענק כספי ישירות ליוולדת באמצעות בית החולים שבו היא יולדת.

באותה שנה אף נקבעה בחוק שיטת העדכון של מענק הלידה: 20% מהשכר הממוצע לתשלום גמלאות. סכום זה מעודכן על פי השכר הממוצע ב-1 בינואר מדי שנה, וכן חלים בו עדכונים נוספים במועדים שמשולמת תוספת היוקר.

ב-1986 הוספה על הגמלאות ששולמו מכוח חוק ביטוח אימהות גם קצבת לידה. זו גמלה המשולמת למשפחה שנולדים לה בלידה אחת שלושה ילדים או יותר.

הנשארים בחיים פרק זמן הקבוע בחוק. הגמלה מיועדת לסייע ליולדת להתמודד עם הנעיות הכלכליות הנוספות עקב לידה יוצאת דופן כזו. קצבת הלידה משולמת מדי חודש. זאת - עד 1994 במשך שישה חודשים ומפברואר 1995 במשך תשעה חודשים, בהתאם למספר הילדים שנותרו בחיים. שיעור הקצבה הוא 50% מהשכר הממוצע עבור 3 ילדים, 75% ממנו עבור 4 ילדים ו-100% עבור חמישה ילדים או יותר.

כן נעשו עוד שני תיקונים לשיפור מצבן של הנשים שקיבלו דמי לידה ולהרחבת מעגל הזכאיות. האחד - הארכת תקופת הזכאות לדמי לידה של אישה היולדת יותר מילד אחד באותה לידה. משך החופשה של נשים שהיו זכאיות לחופשה בת 12 שבועות הוארך בשבועיים, ואילו של אלה שהיו זכאיות לחופשה בת שישה שבועות - בשבוע. התיקון השני הוא שינוי היום הקובע לצורך חישוב הזכאות לדמי לידה באופן שמרחיב את מעגל הנשים הזכאיות לגמלה.

ב-1990 נוספה אפשרות לפצל את תקופת תשלום דמי הלידה או להאריכה עקב אשפוז היולדת (נוסף על האפשרות לפצל את חופשת הלידה עקב אשפוז הילד או להאריכה).

ב-1991 נעשה שינוי משמעותי נוסף, והוא הנהגת גמלה לשמירת הריון. עד לתיקון זה נשים שנזקקו לשמירת הריון תקופה ממושכת (יותר מ-3 חודשים), היו זכאיות לקצבת נכות כללית, ונשים אשר עבדו במקומות שבהם שמירת הריון הוכרה בהסכם קיבוצי כמחלה (כגון, משרדי ממשלה, חברות ציבוריות וכד'), קיבלו תשלום מן המעביד עבור חודשי העדרותן, על חשבון ימי המחלה שהיו זכאיות להם. הגמלה לשמירת הריון מאפשרת לקבוצה גדולה של נשים אשר לא נמנו על שתי הקבוצות הללו, להמשיך לקבל שכר מלא או חלקי בתקופת שמירת ההריון וכך לשפר, ולו במעט, את מצבן הכלכלי.

הגמלה לשמירת הריון משולמת לאישה עובדת, שצברה תקופת אכשרה המזכה בדמי לידה, אשר נעדרה מעבודתה בתקופת ההריון בשל מצב רפואי הנובע מההריון ואשר איננה מקבלת תשלום עבור תקופה זו מגורם אחר. גובה התשלום היה בתחילה סכום השווה ל-25% מהשכר הממוצע או סכום השווה לשכרה של האישה בשלושת החודשים שקדמו להפסקת עבודתה - הנמוך מבין השניים. מאז ה-1 בינואר 1995 שיעור הגמלה הוגדל, והיום הוא שכר האישה עד לתקרה של 70% מהשכר הממוצע כמשק. הגמלה חייבת במס במקור.

ב-1994 תוקנו מספר תיקונים חשובים בביטוח אמהות: ראשית, מנובמבר 1994 דמי הלידה המשולמים לנשים עובדות הזכאיות לגמלה מחושבים לפי מלוא שכרה של היולדת (ולא לפי 75% ממנו כמו עד אז) וחייבים במס. לתיקון זה משמעות חשובה, שכן הוא מיטיב עם מרבית הנשים הזכאיות לגמלה (ר' פירוט להלן).

כשנה זו גם אושר מימון לבדיקות מי שפיר לנשים בגיל 35-37 (מגיל 37 בדיקה זו ממומנת כמקודם על ידי משרד הבריאות).

ב-1994 אף הוחלט להבחין לצורך תשלום מענק האשפוז בין לידה רגילה לבין לידת פג. התשלום לבתי החולים עבור לידת פג הוגדל במידה משמעותית (לכ-35,000 ש"ח במוצע בשנה) כדי לכסות את מלוא עלות הטיפול בפג. התשלום עבור לידה רגילה הופחת במעט, כך שסך התקציב למענקי אשפוז נשאר כפי שהיה.

מאז ינואר 1995, עת חוק ביטוח בריאות ממלכתי נכנס לתוקפו, אשפוז יולדות הוא חלק מסל שירותי הבריאות שנקבע בחוק. התשלום עבור אשפוז בגין כל לידה לא עוד מועבר לבית החולים ישירות מן המוסד לביטוח לאומי. התקציב המיועד לנושא זה (עפ"י נוסחה מסוימת) מועבר לקופות החולים והן האחראיות להעברת התשלום לבתי החולים.

לסיכום, במסגרת ענף אימהות של המוסד לביטוח לאומי משולמות היום הקצבות האלה:

מענק לידה: הנועד לרכישת ציוד ראשוני לילוד ומשולם ישירות ליולדת.

מענק אשפוז: לכיסוי הוצאות הלידה והאשפוז של היולדת ושל הילוד המשולם באמצעות קופות החולים לבית החולים שבו נולד הילד, או ישירות ליולדת אשר ילדה בבית חולים בחו"ל.

קצבת לידה: קצבה חודשית המשולמת במשך תשעה חודשים למשפחה, אשר נולדו לה בלידה אחת שלושה ילדים או יותר שנשארו בחיים פרק זמן הקבוע בחוק.

דמי לידה: קצבה שנועדה לפצות יולזת או אם מאמצת עובדת על אובדן שכרה במשך חופשת הלידה, שהיא חייבת לקחת לפי חוק עבודת נשים. הפיצוי הוא מלא: 100% משכרה הממוצע של היולדת בשלושת החודשים שקדמו להפסקת העבודה (עם הלידה או לפנייה), והוא חייב במס הכנסה, בדמי ביטוח לאומי ובמס כריאות.

גמלה לשמירת הריון: גמלה זו נועדה לפצות אישה עובדת אשר עקב סיבות הקשורות בהריון נאלצת להפסיק לעבוד במשך 30 יום לפחות ואינה מקבלת על כך תשלום ממעבידה או מכל גורם אחר. היא משולמת לפי שכר האישה בשלושת החודשים שקדמו להפסקת עבודתה ועד לתקרה בגובה 70% מהשכר הממוצע. התשלום מותנה באישור רפואי של רופא מומחה למחלות נשים ולידה.

נוסף על כך המוסד לביטוח לאומי משתתף בהוצאות הסעתה של יולדת באמבולנס לבית החולים, כשהמרחק מביתה לבית החולים ובחזרה עולה על 40 ק"מ.

דמי לידה בישראל ובמערב אירופה

חוק ביטוח אימהות מ-1954 חוקק על סמך המלצות של ועדה מקצועית בראשות יצחק קנב'. ועדה זו הניחה בראשית שנות ה-50 את היסודות למערכת הביטוח הסוציאלי בישראל. המלצותיה נבעו מאמונתה, כי ליצירת מערך סוציאלי מתקדם נודעת חשיבות חברתית ראשונה במעלה. הוועדה המליצה לשפר את החוק שהיה תקף בימיה (על פי פקודה מנדטורית), וזאת לאחר לימוד תכניות ביטוח שהיו נהוגות במדינות מתועשות כצרפת, בלגיה ועוד. כדברי שרת העבודה דאז, גולדה מאיר, בהגישה לכנסת את חוק הביטוח הלאומי: "... קבענו כאן שיטה המקובלת בארצות הנאורות והמתקדמות ביותר בעולם" (דברי הכנסת, 11, עמ' 1214).

לוח מס. 1 מציג את הכללים לקבלת דמי לידה ואת שיעורם במדינות מערב אירופה ובישראל בשנים נבחרות. מן הלוח עולה כי בהשוואה למדינות מערב אירופה ב-1960, מדינת ישראל היתה אחת המדינות שבהן זכויות האישה העובדת שילדה היו נרחבות מבחינת תנאי הזכאות, משך חופשת הלידה וגובה דמי הלידה. ב-1987 במדינות אירופה הנסקרות משך חופשת הלידה הוא 14 שבועות לפחות ושיעור דמי הלידה גבוה מ-75% מהשכר - על פי רוב לפחות 90% ממנו. במדינות סקנדינביה כעבור זמן מסוים מאז הלידה חופשת הלידה מוכרת כחופשת הורים: דמי הלידה משולמים לאם או לאב לפי בחירתם. בעוד שבמרבית מדינות אירופה חלו שינויים לטובת הנשים היולדות מבחינת משך החופשה וגובה התשלום, בישראל לא חל ב-1987 שינוי בתחום זה.

כאמור, מאז 1987 ועד היום, חלו בישראל שיפורים רבים כמערכת ביטוח אימהות. מן הלוח עולה עוד שב-1994 השיפור העיקרי שנעשה בישראל הוא העלאת תשלום דמי הלידה מ-75% מהשכר ל-100% ממנו. החלפת שכר מלאה נהוגה גם בגרמניה, בדנמרק, הולנד, פורטוגל ולוקסמבורג (שתי המדינות האחרונות אינן מופיעות בלוח). ביתר מדינות השוק המשותף החלפת השכר איננה מלאה. בכל המדינות שבהן החלפת השכר מלאה מוטל מס מלא על הגמלה. במרבית מדינות השוק המשותף משך חופשת הלידה גדול מ-12 השבועות הנהוגים בישראל: מ-14 שבועות בגרמניה ועד ל-28 שבועות בדנמרק. גם במדינות שלא הוצגו בלוח משך חופשת הלידה נע בין 14 ל-20 שבועות.

1. ועדת קנב מונחה על ידי הממשלה ב-1949 לשם עריכת תכנית ביטוח סוציאלי במדינת ישראל. בראשה עמד

יצחק קנב, וחבריה היו המנהלים הכלליים של משרדי האוצר, הבריאות, הסעד והעבודה.

מבחינת האוכלוסייה המבוטחת - בישראל מבוטחות כל הנשים העובדות: שכירות ועצמאיות. לעומת זאת, בחלק מהמדינות שצוינו מבוטחות רק נשים שכירות, ובחלקן האחר מבוטחות כל היולדות ולא רק נשים שעבדו. תקופת האכשרה הנדרשת דומה בישראל, בצרפת ובאנגליה אך במדינות אחרות היא קצרה יותר. בהולנד לא נדרשת כלל תקופת אכשרה.

לוח מס. 1: כללי תשלום דמי לידה ושיעורם במדינות שונות בשנים נבחרות

מדינה	*1960	**1987	***1994
<u>מבוטחות</u>			
אנגליה	שכירות ועצמאיות	שכירות ועצמאיות המשתכרות לפחות סכום מסוים.	שכירות ועצמאיות
בלגיה	שכירות	שכירות ומתלמדות.	שכירות גיל 14-64 ביטוח ברשות לסוגים מסויימים של עצמאיות.
גרמניה המערבית	שכירות	שכירות, עצמאיות המרוויחות עד לתקרה, מתלמדות, מקבלות דמי אבטלה.	שכירות, עצמאיות המרוויחות עד לתקרה שנתית, מקבלי גמלאות שאינן עובדות.
דנמרק	תושבות המבוטחות מרצון	שכירות ועצמאיות, היתר - ביטוח ברשות	נשים שכירות ועצמאיות
הולנד	שכירות המשתכרות עד סכום שנתי מסוים	שכירות	שכירות, תכניות מיוחדות לעובדי רכבות, מכרות ועוד
ישראל	שכירות ועצמאיות מעל גיל 18	שכירות ועצמאיות מעל גיל 18	שכירות ועצמאיות מעל גיל 18
צרפת	שכירות לא חקלאיות	שכירות	שכירות. תכניות מיוחדות לעובדים בחקלאות, מכרות רכבות ועוד, וכן לעצמאיות. ביטוח ברשות לתושבות שאינן מבטוחות.

מדינה	*1960	**1987	***1994
<u>תקופת אכשרה</u>			
אנגליה	26 שבועות של תשלום דמי ביטוח בשנה האחרונה ו-50 שבועות של תשלום או זיכוי (גמלה מופחתת ל-26-49 ש')	תשלום דמי ביטוח במשך 26 ש' מתוך 52 המסתיימים 14 ש' לפני תאריך הלידה המשוער.	1. דמי לידה - תשלום דמי ביטוח לפחות 26 ש' מתוך 66 המסתיימים בשבוע הצפוי ללידה. 2. תשלום לידה ע"י המעסיק (סטטוטורי) לעובדת שהועסקה אצלו 26 ש' או יותר והרוויחה שכר מינימאלי בסמוך ללידה.
בלגיה	10 חודשי ביטוח בתכוף ללידה	6 חודשי ביטוח בתכוף ללידה	תשלום דמי ביטוח במשך 6 חודשים שקדמו ללידה.
גרמניה	10 חודשי ביטוח בשנתיים האחרונות, 6 מהם בשנה האחרונה	12 ש' ביטוח או קשרי עבודה בחודש ה-10 עד ה-4 לפני הלידה	12 שבועות ביטוח בין החודש ה-4 ל-10 שלפני הלידה. במקרה של חוסר יכולת לעבוד - תנאי מחלה.
דנמרק	10 חודשי תשלום לקרן ביטוח	הכנסה מעבודה כשכירה או כעצמאית	שכירות: תקופת עבודה של 120 שעות לפחות מתוך 13 השבועות שקדמו למועד הלידה. עצמאיות: פעילות מקצועית במשך 6 חודשים מתוך 12 שקדמו ללידה. נשים בהכשרה מקצועית בתנאים מסויימים.
הולנד	חברות בקרן מחלה מאושרת. אין תקופת ביטוח מינימאלית.	אין תקופת אכשרה	אין תקופת אכשרה.
ישראל	10 חודשי ביטוח מ-14, החודשים שקדמו ללידה ועבודה עד החודש החמישי להריון או 15 חודשי ביטוח מ-22 אם נאלצה להפסיק לעבוד לפני החודש החמישי. 10 מ-18 חודשים שקדמו ללידה הקנו זכאות למחצית התשלום.	10 חודשי ביטוח מ-14, החודשים שקדמו למועד הפסקת העבודה או 15 מ-22 החודשים שקדמו למועד זה. 6 מ-14 חודשים מקנים זכאות למחצית התשלום.	10 חודשי ביטוח מ-14 החודשים שקדמו למועד הפסקת העבודה, או 15 מ-22 החודשים שקדמו למועד זה. 6 מ-14 חודשים מקנים זכאות למחצית התשלום.
צרפת	10 חודשי ביטוח לפני הלידה, ולפחות 60 שעות עבודה בשלושת החודשים האחרונים.	6 או 10 חודשי ביטוח לפני הלידה ו-200 שעות עבודה בשלושת החודשים הראשונים של השנה שקדמה ללידה.	תשלום דמי ביטוח בגובה מתאים, לפחות במשך 10 חודשים עד היום הצפוי ללידה ו-200 שעות עבודה בשלושת החודשים האחרונים.

מדינה	*1960	**1987	***1994
<u>משך החופשה</u>			
אנגליה	18 שבועות - 11 לפני הלידה ו-7 אחריה.	18 שבועות - 7 שבועות לפני הלידה ו-11 אחריה.	18 שבועות - 7 שבועות לפני הלידה ו-11 אחרי. 8 שבועות לאחר הלידה - חובה.
בלגיה	12 שבועות - 6 מהם לפני הלידה	14 שבועות - 6 מהם לפני הלידה	15 שבועות. 7 לפני הלידה - השבוע הסמוך למועד הלידה הצפוי - חובה.
גרמניה	12-10 שבועות, מהם 4-6 לפני הלידה	14 שבועות - 6 מהם לפני הלידה	14 שבועות - 6 לפני הלידה ו-8 שבועות לאחריה. במקרה של לידה רב עוברית, 12 שבועות לאחר הלידה.
דנמרק	עד 14 שבועות - 8 לפני הלידה ו-3-6 אחריה	לשכירות עד 18 שבועות, מהם 4 לפני הלידה. 3 חודשים נוספים אם הילד מאושפז בגלל מחלה הקשורה ללידה. אבות יכולים לקחת חופשה מהשבוע ה-14.	28 שבועות - 4 לפני יום הלידה הצפוי. 10 השבועות האחרונים יכולים להילקח ע"י האב. גברים זכאים לחופשה בתשלום לאחר הלידה במשך שבועיים, יחד עם האם. במקרה של אימוץ - תשלום שבועי למשך 24 שבועות מיום קבלת הילד.
הולנד	12 שבועות - 6 מהם לפני הלידה	12 שבועות - 6 לפני הלידה	16 שבועות.
ישראל	6 או 12 שבועות (תלוי בתקופת האכשרה) עד מחצית התקופה לפני הלידה	6 או 12 שבועות (תלוי בתקופת האכשרה) עד מחצית התקופה לפני הלידה. בלידה רב-עוברית - שבועיים נוספים.	6 או 12 שבועות (תלוי בתקופת האכשרה) עד מחצית התקופה לפני הלידה. התקופה לפני הלידה. בלידה רב-עוברית - שבועיים נוספים. אשפוז הילד תוך תקופת חופשת הלידה מאפשר הארכה עד ל-16 שבועות. ניתנת חופשה גם לאם המאמצת ילד עד גיל 10.
צרפת	14 שבועות - מהם עד 6 לפני הלידה	16 שבועות - 6 מהם לפני הלידה כשיש עד שני ילדים במשפחה. 24 שבועות - 8 מהם לפני הלידה כשיש שלושה ילדים ויותר.	16 שבועות לילד ראשון ושני - 6 לפני הלידה. שבועיים נוספים לפני הלידה, במקרה של הריון בסיכון. בלידת ילד שלישי 26 שבועות - 8 לפני מועד הלידה המשוער. תוספת ללידה רב עוברית. ניתנת חופשה גם במקרה של אימוץ היכולה להתחלק בין האב לאם בתנאי ששניהם זכאים לכך.

מדינה	*1960	**1987	***1994
<u>גובה דמי הלידה</u>			
אנגליה	סכום קבוע לשבוע. תוספת לתלויים: למבוגר ולילדים.	תשלום שבועי קבוע	1. דמי ליזה - סכום קבוע לשבוע לשכירה וסכום נמוך יותר לעצמאית או למועסקת חדשה - בלי מס. 2. תשלום סטטוטורי: שיעור גבוה: 90% מהמשכורת השבועית במשך 6 שבועות. יתרת התקופה: סכום קבוע. שיעור נמוך: סכום קבוע לשבוע. התשלום חייב במס.
בלגיה	60% מהשכר	79.9% מהשכר בחודש הראשון, אח"כ 75% עד לסכום מקסימאלי.	לשכירות: 82% ולעצמאיות 79.5% מהשכר ב-30 הימים הראשונים - ללא תקרה. על המעסיק להשלים למלוא השכר. מהיום ה-31 75% עם תקרת הכנסות, שיעור מיוחד למבוטלים ולנכים. אין מס.
גרמניה	75% - 100% מהשכר בהתאם לקרן	100% מהשכר - יש מינימום ומקסימום לגובה התשלום.	100% מההכנסה הממוצעת נטו המכוסה לדמי ביטוח, עד לתקרה. ישנו כיסוי נוסף המשולם ע"י המעסיק. נשים שכירות שאינן מבוטחות מקבלות תשלום כגובה אחיד. אין מס. דמי הלידה מותנים בהפסקת משכורת.
דנמרק	סכום קבוע ליום ותוספת ליום לפי שיעור הביטוח עבור השבועיים הראשונים שלאחר הלידה.	90% מההכנסה עד למקסימום	שכירות: שבועיים מכוסים ע"י המעביד, על בסיס שכר העבודה לשעה ועד למקסימום. עצמאיות: גמלה מבוססת על הכנסות שבועיות ועד למקסימום. מיסוי מלא.
הולנד	60% מהשכר	100% מהשכר	100% מהשכר ועד לתקרה. מיסוי מלא. דמי הלידה מותנים בהפסקת שכר.
ישראל	75% מהשכר היומי הממוצע בשלושת החודשים שקדמו ללידה ועד לתקרה	75% מהשכר היומי הממוצע בשלושת החודשים שקדמו ללידה ועד לתקרה. אין מס במקור.	100% מהשכר היומי הממוצע בשלושת החודשים שקדמו ללידה (החל בנובמבר 94) ועד לתקרה. מיסוי מלא.
צרפת	50% מהשכר. אם יש יותר מ-3 ילדים, 66.7% ממנו.	90% מהשכר עד לסכום מקסימלי.	84% מהמשכורת היומית הבסיסית ועד למקסימום. יש גם מינימום. אין מס.

מקור: 1960 Social Security Programs Throughout the World, *

מקור: 1987 Social Security Programs Throughout the World, **

מקור: 1995 Social Security Programs Throughout the World, ***

Social Protection in the Member States of the European Union, 1994.

מקבלות דמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי בשנים 1992 - 1995

כללי

בשנים האחרונות חל גידול משמעותי ומתמיד במספר הנשים שקיבלו דמי לידה. בשנת 1992 מספרן היה 44,994¹, ב-1993 - 48,733 (גידול בן 8.9%), ב-1994 - 50,941 וב-1995 עלה מספרן לכ-55,600 (גידול בן 24% ביחס ל-1992). את הגידול ניתן לזקוף לשני גורמים עיקריים. האחד - הגידול במספר הנשים המשתייכות לכוח העבודה² (ר' לוח מס. 1 בנספח). בין 1992 ל-1994, למשל, גדל מספר הנשים הנשואות בכוח העבודה ב-10.3%. בקבוצת הגיל 25-34, שלה שייכות מרבית הנשים היולדות, מספרן גדל ב-6.9%, ובקבוצת גיל 35-54 - בכ-11.5%. הגורם השני הוא גידול שחל בשנתיים האחרונות באוכלוסיית היולדות כולה. גידול זה נזקף בין היתר להשפעת העליה על אוכלוסיית ישראל בכלל ועל אוכלוסיית היולדות בפרט. בין 1992 ל-1995 גדל מספר היולדות בכ-12%. לפיכך סביר, שחל גידול אף בקרב נשים שקיבלו דמי לידה.

מאפיינים דימוגרפיים

מן הנתונים שיוצגו להלן ניתן ללמוד על מאפייניהן של הנשים העובדות בגילאי הפריזון. חשוב להדגיש, שמאפיינים אלה נשארו דומים לאורך השנים, למעט גילן של הנשים שקיבלו דמי לידה ומוצאן.

בשנים 1992 - 1995 הגיל הממוצע של נשים שקיבלו דמי לידה היה 30. זאת בדומה לגילן של נשים שקיבלו דמי לידה בשנים 1990-1991. הגיל הממוצע של כלל היולדות בישראל היה ב-1993 28.6². גילן הממוצע של הנשים היהודיות שילדו היה 29 שנים.

מלוח מס. 3 שבנספח עולה, שבשנים האחרונות נשמרת מגמת גידולו של חלקן של הנשים בנות ה-40 בקרב מקבלות דמי הלידה. כך, למשל, ב-1995 4.1% היו נשים בגיל 40+, לעומת 3.3% ב-1990 ו-2.1% ב-1986.

1. מקור: קובץ דמי לידה, המוסד לביטוח לאומי.

2. מקור: שנתון סטטיסטי לישראל, 1995.

בלוח מס. 4 שבנספח מוצגות הנשים שקיבלו דמי לידה בשנים 1993-1995 לפי מצבן המשפחתי. מהלוח עולה, שמן הנשים שקיבלו את הגמלה ב-1995 כ-97% היו נשואות, 1.4% רווקות, 1.3% אלמנות וגרושות. אחוז האמהות החד-הוריות בקרב הנשים שקיבלו דמי לידה עולה בהדרגה מאז 1993: מ-1.4% ב-1993 ל-2.7% ב-1995. זהו גידול בן כ-100%.

בשנת 1994 ובשנתיים שקדמו לה 94.5% מהנשים שקיבלו דמי לידה היו יהודיות (כפי שעולה מלוח מס. 5 בנספח) ו-5.5% לא-יהודיות. במהלך השנים ניכר גידול במספר הנשים הלא-יהודיות שקיבלו דמי לידה. הדבר נובע, ככל הנראה, מכך שבמגזר הלא-יהודי נשים רבות יותר יוצאות לעבודה. עם זה, שיעור הנשים הלא-יהודיות בכלל הנשים היולדות עדיין גבוה בהרבה משיעורן בכלל המקבלות דמי לידה, והוא 29.5%.

בשנה האחרונה גדל חלקן של הנשים ילידות אירופה-אמריקה בקרב הנשים שקיבלו דמי לידה, וזאת עקב העליה ממדינות חבר העמים והשתלבות הנשים העולות במעגל העבודה.

מאפיינים תעסוקתיים ומאפייני שכר

הנתונים על נשים שקיבלו דמי לידה משקפים את מצבן התעסוקתי ואת שכרן של נשים כגיל הפרייון. מהנתונים עולה, שלאורך השנים תחומי העיסוק "המסורתיים" של נשים (פקידות, הוראה ושירותים) לא השתנו. כמו כן, שכרן של היולדות נמוך, יחסית.

כ-94% מהן שכירות, 3% עצמאיות, והיתר - חברות קיבוץ או חברות מושב שיתופי. מכלל הנשים המועסקות כ-5% היו עצמאיות, ו-88.5% שכירות.

ב-1994 תחומי העיסוק של הנשים היו בעיקר פקידות (44.5%), הוראה ועיסוק אקדמי (23%) ושירותים (22.5%). התפלגות זו של תחומי העיסוק דומה בשנים האחרונות, אם כי ישנה מגמת עלייה במספר העוסקות בשירותים ובפקידות ומגמת ירידה, במספר העוסקות בהוראה ובמקצועות אקדמאיים.

רובן המוחלט (כ-95%) של הנשים שקיבלו דמי לידה השלים תקופת אכשרה של 10 חודשים מ-14 החודשים שקדמו להפסקת עבודתן, ולפיכך היה זכאי לתשלום עבור מלוא תקופת הזכאות (84 ימים). דמי הלידה ששולמו ליולדת עד

לנובמבר 1994, היו, כאמור, 75% מההכנסה החייבת בדמי ביטוח בשלושת החודשים שקדמו ליום הקובע. מלוח מס. 12 שבנספח עולה, שדמי הלידה בממוצע ליום היו ב-1993 46.1% מהשכר הממוצע וב-1994 כ-45.5% ממנו. זו ירידה בת כ-1.3%, כשבעת ובעונה אחת השכר הממוצע במשק עלה עלייה ריאלית בת כ-2.3% משמעותו היא, שדמי הלידה ששולמו ב-1994 היו נמוכים יותר מאשר ב-1993. ייתכן שהירידה בדמי הלידה נובעת מהגידול במשקלם של מרכיבי שכר שאינם חייבים בדמי ביטוח, וכמובן גם לא משולמים בגינם דמי לידה.

מאז נובמבר 1994 דמי הלידה משולמים בשיעור 100% מהשכר, ומאז ינואר 1995, מועד בו הורחב הבסיס לתשלום דמי ביטוח, דמי הלידה כוללים למעשה את כל רכיבי השכר של היולדת. ב-1995 דמי הלידה ליום היו כ-70% מהשכר הממוצע.

התחלקות תשלומי דמי הלידה על פי רמתם במונחי שכר ממוצע מוצגת בלוח מס. 11 שבנספח.

חלקן של הנשים שקיבלו דמי לידה כסכום שלא היה גבוה מרבע השכר הממוצע במשק גדל מ-18.1% ב-1993 ל-23.7% ב-1994; חלקן של הנשים שסכום דמי הלידה שקיבלו היה שווה לרבע מהשכר הממוצע עד מחציתו ירד כמעט: מ-49.2% ב-1993 ל-48.8% ב-1994. רמת השכר, שלא חל כל שינוי בשיעור הנשים המצויות בה, היתה מלוא השכר הממוצע ויותר. מגמת גידול אחוז הנשים שקיבלו דמי לידה לא יותר מ-1/4 מהשכר הממוצע, מגמת הירידה ברמת דמי הלידה עד לשכר הממוצע ומגמת היציבות ברמה שמעל לשכר הממוצע חוזרות ומופיעות מאז 1990, דהיינו בכל אחת מחמש השנים עד 1994. ב-1995, השתנתה ההתפלגות בגלל העלאת שיעור דמי הלידה ל-100% מהשכר. התפלגות זו ביחס לשכר הממוצע מוצגת אף היא בלוח מס. 11 שבנספח, והיא מייצגת את התפלגות השכר של נשים עובדות שילדו, ביחס לשכר הממוצע במשק.

ב-1994 כ-72% מהנשים עדיין קיבלו דמי לידה בשיעור שלא עלה על מחצית השכר הממוצע במשק. ב-1995 כ-42% השתכרו ממחצית ועד מלוא השכר הממוצע ועוד כ-18% השתכרו מעל השכר הממוצע. זהו אמנם שיפור ביחס לשנה קודמת אך עדיין הרמה הנמוכה, יחסית, של דמי הלידה בהשוואה לשכר הממוצע מעידה, כי שכר היולדות העובדות נמוך. לתופעה זו מספר סיבות אפשריות:

1. גיל היולדת. כמחצית היולדות צעירות, גילן מתחת ל-29 והן בתחילת דרכן המקצועית; לכן שכרן נמוך, יחסית. הדבר משתקף בלוח מס. 14 שבנספח: ככל שהגיל עולה, דמי הלידה גבוהים יותר.

2. חלקיות המשרה. ב-1995 12% מכל הנשים שקיבלו דמי לידה עבדו במשרה חלקית. 57% עבדו במשרה מלאה, 3% היו עצמאיות ולגבי היתר לא ידועה חלקיות משרתן. דמי הלידה שקיבלו נשים שמשרתן חלקית נמוכים.

נדגיש, שקבוצת העובדות השכירות איננה הומוגנית. קבוצה זו מנתה גם נשים מבוגרות יותר שעבדו במקצועות מסוימים במרכז הארץ, אשר השתכרו ערב לידתן יותר מהמוצע.

בנוסף, בדומה לשכר, גובה דמי הלידה מושפע ממאפיינים דימוגרפיים ותעסוקתיים. כאמור, ככל שהגיל עולה, גבוהים יותר דמי הלידה. בעוד שדמי הלידה ששולמו לנשים עד גיל 24 היו כ-31% מהשכר הממוצע במשק, דמי הלידה ששולמו לנשים בגיל 40 ויותר היו כ-53% משכר זה.

נמצאו הבדלים בגובה דמי הלידה בין נשים יהודיות ללא-יהודיות. נשים יהודיות קיבלו בממוצע ב-1994 54 ש"ח ביום (שהיו כ-42% מהשכר היומי הממוצע), ואילו נשים לא-יהודיות קיבלו 41 ש"ח ליום (32% מהשכר היומי הממוצע). הבדלים אלה משקפים הבדלים בין שכר העובדות היהודיות לזה של הלא-יהודיות. מותר לשער, שהבדלים אלה נובעים ממאפיינים דימוגרפיים שונים של הנשים הנמנות על כל אחת משתי קבוצות האוכלוסייה. הנשים הלא-יהודיות שקיבלו דמי לידה היו צעירות יותר (גילן הממוצע היה 28 שנה, והגיל החציוני - 26) ועסקו במקצועות שונים: פחות בפקידות (27% לעומת 48% אצל היהודיות) ויותר בהוראה (35% לעומת 24%, בהתאמה) ובתעשייה (14% לעומת כ-4%, בהתאמה).

השכר, ודמי הלידה הנגזרים ממנו, שונים במקצועות שונים. דמי הלידה ליום היו גבוהים, יחסית, אצל נשים שעבדו במקצועות אקדמיים או בהוראה (כ-49% מהשכר הממוצע במשק) ונמוכים, יחסית, אצל נשים שעבדו בתעשייה, בחקלאות או היו חסרות מקצוע.

מאפיין נוסף של גובה דמי הלידה הוא איזור המגורים של היוולדת. דמי

הלידה היו גבוהים ביישובי מרכז הארץ יותר מאשר בפריפריה. בסניף תל אביב, לדוגמה, דמי הלידה במוצע ליום היו ב-1995 123 ש"ח (כ-85% מהשכר הממוצע), וכסניף טבריה 83 ש"ח (58% מהשכר הממוצע).

בדיקת מצבן המשפחתי של נשים שקיבלו דמי לידה, מורה, כי ב-1995 כמו גם בשנים קודמות רובן המוחלט (97.3%) היו נשואות, 1.4% רווקות, והיתר - גרושות או אלמנות. ב-3 השנים האחרונות שיעור הרווקות שקיבלו דמי לידה בכלל המקבלות גדל בכ-100%, אם כי שיעורן בכלל היולדות עדיין קטן מאוד, כאמור.

הגיל הממוצע של נשים רווקות שקיבלו דמי לידה היה 35, ואילו הגיל הממוצע של כל הנשים שקיבלו דמי לידה היה 30.

דמי הלידה ששולמו לנשים הרווקות שילדו (כ-125 ש"ח ליום, 87% מהשכר היומי הממוצע במשק), היו גבוהים, יחסית, מאלה ששולמו לכל הנשים שילדו - 100 ש"ח (כ-70% מהשכר היומי הממוצע). התופעה מופיעה בכל קבוצות הגיל, אבל היא בולטת במיוחד בקבוצות שמעל גיל 30.

עולות חדשות

עולות חדשות זכאיות לקבל דמי לידה ככל תושבת ותיקה לפי הקריטריונים הקבועים בחוק. בשנים 1992-1995 קיבלו 10,363 עולות חדשות דמי לידה.

להלן מוצגת התפלגות הנשים שקיבלו דמי לידה לפי שנת תשלום ושנת עלייה.

לוח מס. 2: עולות חדשות שקיבלו דמי לידה, לפי שנת עלייה ושנת תשלום 1992-1995

שנת העלייה						סך הכול	שנת התשלום
1995	1994	1993	1992	1991	1990		
-	-	-	9	194	681	884	1992
-	-	10	143	626	1,085	1,864	1993
-	8	156	387	995	1,440	2,986	1994
39	254	580	695	1,280	1,781	4,629	1995

מרבית הנשים (78%) שקיבלו דמי לידה בשנים הנסקרות עלו לישראל ב-1990-1991. הדבר אינו מפתיע, שכן בקרב העולים שעלו בשנים 1990-1995 גדול חלקם של עולי 1990-1991. כמו כן, מאחר שתנאי לקבלת הגמלה הוא תקופת עבודה מינימאלית, סביר שבמקבלות דמי לידה יהיה מספר גדול יותר של עולות "ותיקות". זה כנראה ההסבר גם לכך שמספר העולות החדשות שמקבלות דמי לידה גדל בהתמדה עד כי ב-1995 מספרן היה גבוה פי חמישה מאשר ב-1992. ככל שעוברות שנים רבות יותר מיום העלייה, הסיכוי למצוא עבודה גדל, מספר העובדות גדל, וכן גם הזכאות לדמי לידה. אף יתכן, שהתערות בחברה הישראלית ושיפור המצב הכלכלי מגדילים את מספר הלידות של העולים.

מאפיינים דימוגרפיים ותעסוקתיים

המאפיינים הדימוגרפיים שיוצגו להלן מתייחסים לעולות שקיבלו דמי לידה ב-1995. ניתן להניח שקבוצה זו מייצגת את כלל העולות מפני שמציינת אותן הומוגניות ומאפייניהן הדימוגרפיים אינם משתנים משנה לשנה.

מן הנתונים עולה ששיעורן של העולות בכלל הנשים שקיבלו דמי לידה גדל בהתמדה. ב-1995 4,629 עולות קיבלו דמי לידה. זאת - מכ-55,600 הנשים שקיבלו דמי לידה בשנה זו. דהיינו, העולות מנו כ-8.3% מהן. בשנת 1994 העולות מנו כ-5.7% מכל הנשים שקיבלו דמי לידה, ב-1993 כ-4% וב-1992 - כ-2% מהן.

הסיבה לכך היא שנשים שעלו בשנים 1990-1991 נקלטו בשוק העבודה ועם השנים צברו זכאות לדמי לידה. כמו כן, בשנים אלה נפח העלייה נתן את ביטויו.

מרבית העולות החדשות שילדו היו נשואות (93.5%) ועוד כ-6.5% היו חד-הוריות (גרושות ורווקות). מכלל אוכלוסיית הנשים שקיבלו דמי לידה כ-99% היו נשים נשואות.

מרבית העולות שילדו עלו מאירופה (82%)¹, בעיקר ממדינות חבר העמים. 10% נוספים עלו מאמריקה / אוסטרליה, ועוד כ-2% מאפריקה, בעיקר

1. הנתונים לגבי ארץ המוצא של העולות החדשות ומשלח היד שלהן מתייחסים לשנת 1994.

מאתיופיה. הגיל הממוצע של העולות שקיבלו דמי לידה היה 29, בדומה לגילן של הוותיקות שהיה 30.

התפלגות משלחי היד של העולות החדשות היתה שונה מזו של כלל הנשים שקיבלו דמי לידה. בקרב העולות 42% עבדו בשירותים (לעומת 22% מכלל האוכלוסייה), 8% עבדו בתעשייה (לעומת כ-3% מכלל האוכלוסייה) 13% עסקו במקצועות אקדמיים ובהוראה, ו-28% עסקו בפקידות (לעומת 23% ו-44%, בהתאמה, מכלל האוכלוסייה).

מרבית העולות (90%) היו זכאיות לדמי לידה עבור 84 יום. פירוש הדבר שהן עבדו ב-10 מ-14 או ב-15 מ-22 החודשים שקדמו ללידה. 8.7% היו זכאיות לתשלום עבור 42 יום - היינו עבדו ב-6 מ-14 החודשים שקדמו ללידה והיתר היו זכאיות להארכה. בהשוואה לתושבות הוותיקות, מספר ימי הזכאות של העולות שילדו קטן יותר. 94% מהוותיקות היו זכאים ל-84 יום, ורק כ-4% - ל-42 יום. ליתר ניתנה הארכה כלשהי.

רמת דמי הלידה ששולמה לעולות החדשות היתה נמוכה יחסית. אצל 56% מהן היא לא עלתה על מחצית השכר הממוצע במשק. זאת, לעומת כ-40% בקרב כלל האוכלוסייה. הדבר מעיד על רמת שכר נמוכה, יחסית, שציינה את העולות ערב הלידה.

שכרן הממוצע ב-1995 היה 2,600 ש"ח. סכום זה היה 60% מהשכר הממוצע במשק. באותה עת השכר הממוצע של היולדות הוותיקות היה כ-3,200 ש"ח (כ-74% מהשכר הממוצע במשק). דהיינו גבוה בכ-24% מזה של העולות. עם זאת חשוב להדגיש, שהפער בשכר בין הוותיקות לעולות החדשות דומה לזה שהיה ב-1994 אך הצטמצם ניחס ל-1993 אז השכר הממוצע של העולות היה 1,538 ש"ח ושל הוותיקות 2,059 ש"ח, דהיינו גבוה בכ-34% מזה של העולות.

בסיכום, אחוז העולות החדשות מהנשים שקיבלו דמי לידה נמוך. עם זאת, שיעורן גדל בהתמדה מאז 1992. אלה שקיבלו דמי לידה שכרן היה נמוך, יחסית, וכך גם דמי הלידה שקיבלו.

שיעור דמי הלידה ב-1995

כאמור, בנובמבר 1994 נכנס לתוקף תיקון בחוק הביטוח הלאומי, שלפיו משולמים ליולדת דמי לידה לפי מלוא שכרה התייב בדמי ביטוח. מדמי הלידה מנוכים במקור מס הכנסה, דמי ביטוח לאומי ומס בריאות. ב-1995 49,446 נשים קיבלו דמי לידה לפי מלוא שכרן.

בתקופה זו 55,597 נשים בסך הכול קיבלו דמי לידה; כלומר, כ-89% מהנשים קיבלו את דמי הלידה לפי מלוא שכרן. היתר היו נשים שקיבלו דמי לידה לפי הכלל הקודם: 75% מהשכר.

מהנתונים עולה, שכ-96% מהנשים נהנו מתיקון החוק, דהיינו קיבלו דמי לידה גבוהים יותר מכפי שהיו מקבלות לפני תיקון החוק.

בלוח מס. 3 להלן מוצגת התפלגות השכר החודשי ברוטו של נשים שקיבלו דמי לידה בקבוצות שכר המתאימות למדרגות המס.

לוח מס. 3: נשים שקיבלו דמי לידה, לפי שכר חודשי ברוטו

שכר חודשי	שיעור מס שולי	מספרים	אחוזים
סך הכל (ש"ח)		49,446	100.0
עד 2,800	עד 15%	25,694	52.0
2,800 - 6,100	30%	20,191	40.8
6,100 - 11,900	45%	3,247	6.6
+ 11,900	50%	314	0.6

מהלוח עולה, שיותר ממחצית הנשים (52%) השתכרו עד 2,800 ש"ח ברוטו. שיעור דומה של נשים (52.9%) לא היה חייב במס הכנסה, בהתחשב בשכר ובמספר הילדים.

מן הנתונים עולה עוד, שכ-96% מן הנשים קיבלו גמלה גבוהה יותר משהיו

מקבלות לפי החישוב הקודם (75% משכרן בלא מיסוי במקור); דהיינו, רובן המוחלט של היולדות שעבדו יוצא נשכר מתיקון החוק.

הנשים שהרוויחו מהשינוי היו ברמות הכנסה נמוכות יחסית, ו-52% מהן השתכרו עד 2,800 ש"ח לחודש, 42% נוספים השתכרו עד 6,100 ש"ח לחודש. אלה שהרוויחו מן התיקון קיבלו בממוצע כ-1,170 ש"ח יותר - גידול בן כ-21% בדמי הלידה. אצל כ-32% מהנשים דמי הלידה היו גבוהים ב-25% או יותר מכפי שהיו מקבלות כשיטת החישוב הקודמת. נשים שהפסידו מן השינוי היו רובן ברמות הכנסה גבוהות יחסית. 75% מהן השתכרו 6,100 ש"ח או יותר. שכרן החודשי הממוצע היה כ-8,300 ש"ח ברוטו. גודל ההפסד במשך כל התקופה היה כ-1,110 ש"ח, וזהו הפסד ממוצע של כ-0.8%. היתר (25%) השתכרו שכר נמוך, שלא הגיע לסף המס. ההבדל בין דמי הלידה שקיבלו לבין דמי הלידה שהיו מקבלים בחישוב הקודם נובע מתשלום דמי ביטוח לאומי ומס בריאות.

דוגמאות לרמות שכר שבהן נשים הרוויחו או הפסידו מן השינוי מוצגות בלוח מס. 4 להלן.

לוח מס. 4: דמי לידה בשיטת החישוב הנוכחית ובשיטה הקודמת - דוגמאות ברמת שכר שונות*

הפרש (בש"ח) לחודש	דמי לידה לחודש לפני התיקון	שכר חודשי נטו**	שכר חודשי ברוטו (ש"ח)
486	2,100	2,586	2,800
387	2,625	3,012	3,500
239	3,375	3,614	4,500
17	4,500	4,517	6,000
-269	5,250	4,981	7,000
-1,163	7,500	6,337	10,000
-1,763	9,000	7,237	12,000

* המס חושב בהנחה של אישה שני ילדים.

** שווה לגובה דמי הלידה לחודש - היום.

גביית מיסים במקור הביאו לכך ש-47% מן הנשים שקיבלו דמי לידה שילמו מס הכנסה. סכום המס הכולל שנגבה ב-1995 נאמד בכ-14 מיליון ש"ח. נוסף על כך נגבו דמי ביטוח לאומי בסכום של 3.2 מיליון ש"ח ומס בריאות בסכום דומה.

חשוב לציין עוד, שדמי הלידה אף פעם לא היו פטורים ממס. המס אמנם לא נגבה במקור על ידי המוסד לביטוח לאומי בעת תשלום דמי הלידה, אך על כל יולדת היתה מוטלת חובה לדווח על הכנסותיה. נוסף על כך, גם בשיטת החישוב הקודמת שולם מס בריאות (כמס חבר לקופת החולים אליו השתייכה האשה), אך גם תשלום זה לא נגבה במקור מדמי הלידה.

ס י כ ו ם

בשנים האחרונות התחוללו שינויים רבים בתחום ביטוח אימהות. העיקריים בהם היו: הוספת גמלה לשמירת הריון והגדלת דמי הלידה ל-100% משכר היולדת בתקופה שקדמה ללידה.

שינויים אלה שיפרו את רווחת הנשים היולדות שעבדו ואת מצבן של אלה שנאלצו להפסיק לעבוד בשל הריונן.

יחסית לגמלאות האימהות המשולמות במדינות מערב אירופה, חל בישראל שיפור לעומת השנים הקודמות. עם זאת, גם במדינות מערב אירופה חלו התפתחויות ובדרך כלל ניתנת שם חופשת לידה ארוכה יותר ותקופת האכשרה הנדרשת לקבלת הגמלה גמישה יותר.

מאפייניהן הדימוגרפיים של נשים שקיבלו דמי לידה בשנים האחרונות נשארו בלא שינוי. גילן הממוצע היה 30 בקירוב. רובן המוחלט היה נשים יהודיות, רובן נשואות. העיסוק ה"מסורתי" היה ונשאר פקידות, הוראה ושירותים. רובן היה זכאי לתשלום עבור 84 ימים: מלוא התקופה שנקבעה בחוק.

שכרן היה בדרך כלל נמוך, יחסית - כ-70% מהשכר הממוצע כמשק. חלקן של העולות החדשות במקבלות דמי הלידה גדל מאוד ביחס לשנים קודמות.

נספח לוחות

לוח מס. 1: קבלת דמי לידה והשתייכות נשים לכוח העבודה האזרחי

1995 -- 1955

נשים בכוח העבודה האזרחי			נשים שקיבלו דמי לידה			שנה
אחוז מכוח העבודה האזרחי	אחוז גידול שנתי	סך הכול (אלפים)	אחוז מכל היולדות	אחוז גידול שנתי	סך הכול	
24.5	-	154.9	19.6	-	8,735	1955
25.7	-	189.1	25.5	-	13,118	1960
27.7	-	253.0	28.4	-	17,225	1965
29.7	1.5	297.9	31.3	11.6	24,843	1970
33.2	3.3	380.8	36.0	7.8	34,918	1975
36.5	4.9	481.2	40.9	3.8	39,785	1980
38.1	2.0	558.8	42.0	0.2	42,755	1985
40.6	3.4	669.5	41.8	0.4	43,230	1990
41.8	6.4	776.6	39.5	4.1	44,994	1992
42.0	5.2	816.9	42.2	8.9	48,733	1993
42.8	6.2	867.7	44.6	6.7	52,004	1994
43.2	4.6	908.0	48.3	6.9	55,597	1995

(1) בנובמבר 1994 חל שינוי בכללי תשלום דמי הלידה ובמקור הנתונים. מספר המקבלות בלוח זה כולל את כל הנשים שקיבלו דמי לידה ב-1994. בלוחות הבאים המספר כולל רק את הנשים שקיבלו דמי לידה בשיעור בן 75% מהשכר, ועל כן מספרן נמוך במעט.

לוח מס. 2: מקבלות דמי לידה, לפי סניף

1995 - 1993

1995		1994		1993		סניף
אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	
100.0	55,596	100.0	50,761	100.0	48,733	סך הכל ¹
14.5	8,076	14.9	7,538	14.6	7,125	ירושלים
5.8	3,247	4.9	2,493	5.1	2,482	תל אביב
4.6	2,540	4.7	2,381	4.8	2,321	חיפה
2.6	1,423	2.7	1,349	3.0	1,439	קריות
7.3	4,044	7.4	3,778	7.3	3,540	נאר שבע
3.4	1,888	3.2	1,628	3.1	1,519	חדרה
3.7	2,054	4.1	2,069	3.9	1,902	טבריה-צפת
5.5	3,033	6.3	3,219	6.6	3,219	יפו
5.4	3,017	5.9	2,995	5.7	2,798	כפר סבא
4.2	2,312	4.1	2,105	4.3	2,090	נהריה-עכו
2.5	1,389	2.2	1,122	2.3	1,129	נצרת
4.5	2,495	4.6	2,321	4.6	2,227	נתניה
3.0	1,658	3.1	1,554	3.2	1,555	עפולה
6.3	3,509	5.8	2,952	5.5	2,656	פתח תקוה
13.6	7,561	13.3	6,759	13.1	6,408	רחובות
4.7	2,608	4.3	2,159	4.0	1,973	רמלה
8.5	4,742	8.5	4,339	8.9	4,350	רמת גן

(1) כולל לא ידוע ואחר.

לוח מס. 3: מקבלות דמי לידה, לפי גיל
1995-1985

גיל ממוצע של כלל היולדות	גיל ממוצע	ג י ל (אחוזים)					סך הכול (מספרים)	שנה
		40+	39-35	34-30	29-25	עד 24		
28.2	29.2	-	15.3	28.4	37.8	18.5	42,755	1985
28.4	29.2	2.1	14.1	28.5	36.7	18.6	42,742	1986
28.2	29.6	3.3	15.3	29.0	34.4	18.0	43,230	1990
28.2	30.0	4.3	16.4	29.4	34.6	15.3	44,994	1992
28.6	30.0	4.5	16.0	29.4	34.7	15.4	48,733	1993
..	30.0	4.5	16.2	28.8	35.1	15.4	50,761	1994
..	29.8	4.1	15.8	28.8	35.6	15.7	55,597	1995

(1) נתון זה מתייחס לגיל +35.

לוח מס. 4: מקבלות דמי לידה, לפי גיל ומצב משפחתי

1995 - 1993

מצב משפחתי (אחוזים)				סך הכול (מספרים)	גיל
רווקה	גרושה	אלמנה	נשואה		
1 9 9 3					
463	190	30	48,047	48,733	סך הכול (מספרים)
9.3	2.6	13.3	15.5	7,497	עד 24
16.4	13.2	13.3	35.0	16,905	29 - 30
27.9	33.2	20.0	29.4	14,333	34 - 35
25.7	32.6	40.0	15.8	7,792	39 - 40
20.7	18.4	13.3	4.3	2,206	+40
1 9 9 4					
499	216	48	49,994	50,761	סך הכול (מספרים)
6.0	3.3	14.6	15.6	7,835	עד 24
16.8	13.9	29.2	35.3	17,800	29 - 30
23.7	33.8	18.7	28.8	14,607	34 - 35
31.9	28.2	22.9	16.0	8,231	39 - 40
21.6	20.8	14.6	4.3	2,288	+40
1 9 9 5					
757	579	56	54,104	55,596	סך הכול (מספרים)
8.1	3.3	1.8	16.2	8,927	עד 24
17.4	18.3	30.6	35.9	19,685	29 - 30
25.6	29.7	16.1	28.7	15,929	34 - 35
31.3	32.1	39.3	15.4	8,775	39 - 40
17.6	16.6	12.2	3.8	2,280	+40

[1] כולל גיל ומצב משפחתי בלתי ידועים.

לוח מס. 5: מקבלות דמי לידה, לפי קבוצת אוכלוסייה ויבשת לידה

1994-1980

לא - יהודיות (אחוזים)	י ה ו ז י ו ת (אחוזים)				סך הכול (מספרים)	שנה
	יבשת לידה			סך הכול		
	ישראל	אירופה - אמריקה	אסיה - אפריקה			
2.8	63.9	16.7	19.4	97.2	39,785	1980
3.3	70.3	13.9	15.8	96.7	42,755	1985
5.0	78.0	11.1	10.9	95.0	43,230	1990
5.3	73.8	11.6	9.0	94.7	44,994	1992
5.5	74.0	12.5	7.9	94.5	48,773	1993
5.5	73.7	13.7	6.9	94.5	50,761	1994

לוח מס. 6: מקבלות דמי לידה, לפי מעמד בעבודה

1995 - 1980

מעמד בעבודה (אחוזים)	חברת קיבוץ או מושב שיתופי	עצמאית	שבירה	סך הכול ¹ (מספרים)	שנה
6.2	2.1	91.1	42,755	1985	
4.1	2.2	93.2	43,230	1990	
4.5	2.7	92.7	44,994	1992	
3.9	2.6	93.4	48,733	1993	
3.4	2.9	93.6	50,761	1994	
3.4	3.1	93.4	55,597	1995	

(1) כולל לא ידוע ואחר.

לוח מס. 7: מקבלות דמי לידה, לפי משלח יד

1994 - 1980

משלח יד (אחוזים)						סך הכל ¹ (מספרים)	שנה
עובדות בתעשייה	עובדות בחקלאות	עובדות בשרותים	זבניות וסוכנות למכירות	פקידות ומנהלות	אקדמאיות ומורות		
4.3	5.7	19.0	0.9	40.3	28.0	39,785	1980
4.7	4.9	16.9	1.4	44.9	25.3	42,755	1985
4.8	3.3	18.0	2.5	45.1	25.0	43,230	1990
3.8	3.4	19.4	3.1	43.3	24.9	44,994	1992
3.8	3.1	20.4	3.2	43.1	24.5	48,733	1993
3.1	2.5	22.5	3.2	44.5	22.9	50,761	1994

(1) כולל לא ידוע ואחר.

לוח מס. 8: מקבלות דמי לידה, לפי משך תקופת האכשרה

1995 - 1980

משך תקופת האכשרה (אחוזים)				סך הכול ¹ (מספרים)	שנה
6 חודשים מ-14 ³	15 חודשים מ-22	10 חודשים מ-18 ²	10 חודשים מ-14		
0.2	1.6	0.5	97.6	39,785	1980
0.1	1.9	0.8	97.2	42,755	1985
4.8	0.6	-	94.6	43,230	1990
4.9	0.6	-	94.5	44,994	1992
4.9	0.5	-	94.6	48,733	1993
5.4	0.5	-	94.1	50,761	1994
5.9	0.4	-	93.7	55,597	1995

(1) כולל לא ידוע ואחר.

(2) ב-1 באפריל 1986 בוטל משך זה.

(3) עד 1 באפריל 1986 תקופת אכשרה זו ניתנה לעולות חדשות ולישראליות שחזרו משהייה בחו"ל.

לוח מס. 9: מקבלות דמי לידה, לפי מעמד וחלקיות המשרה

1995 - 1989

שנה	סך הכול ¹	שכירה		עצמאית
		משרה מלאה	משרה חלקית	
1989	43,101	31,748	9,832	1,147
1990	43,230	28,660	12,648	1,155
1994	50,761	36,704	12,349	1,659
² 1995	55,597	31,619	6,771	1,814

(1) כולל חלק משרה בלתי ידוע.

(2) ב-1995 השתנה נסיס חנתוניס. ב"משרה מלאה" נכללו אלה שחלקיות משרתן 100% או יותר.

לוח מס. 10: מקבלות דמי לידה, לפי מועד הפסקת העבודה

1995 - 1986

שנה	סך הכול (מספרים)	מועד הפסקת העבודה (אחוזים)		
		יום הלידה	עד 42 יום לפני הלידה	42 יום או יותר לפני הלידה
1986	42,742	60.2	8.5	30.8
1990	43,230	58.7	7.9	32.9
1992	44,994
1993	48,733
1994	50,761	65.6	27.7	6.8
1995	55,597	65.2	26.3	8.1

לוח מס. 11: מקבלות דמי לידה, לפי גובה דמי הלידה

1995 - 1980

גובה דמי הלידה (אחוזים)					סך הכול (מספרים)	שנה
יותר מהשכר הממוצע	עד 3/4 מלוא השכר הממוצע	עד 1/2 3/4 השכר הממוצע	עד 1/4 1/2 השכר הממוצע	עד 1/4 השכר הממוצע		
3.4	8.1	22.1	44.4	22.0	39,785	1980
2.2	4.0	16.8	42.8	34.2	42,755	1985
3.3	5.7	21.6	52.3	17.1	43,230	1990
4.1	5.9	22.7	50.1	17.2	44,994	1992
3.4	7.1	22.2	49.2	18.1	48,733	1993
3.4	5.3	18.9	48.8	23.7	50,761	1994
17.9	16.6	25.8	30.3	9.3	55,596	1995

לוח מס. 12: גובה דמי הלידה ליום

מחירים שוטפים ומחירי 1985 (ש"ח)

1995 - 1980

דמי לידה כממוצע ליום כאחוז מהשכר היומי הממוצע	דמי לידה ביום לממוצע		שנה
	מחירי 1985	מחירים שוטפים	
45.5	11.7	53.7	1980
40.4	10.3	10.5	1985
44.8	14.0	35.4	1990
45.8	14.2	45.7	1992
46.1	14.2	51.0	1993
45.5	14.6	58.6	1994
69.8	22.3	99.0	1995

(1) נתון זה הוא בשקלים ישנים.

לוח מס. 13: דמי לידה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק,

לפי סניף

1995 - 1993

1995		1994		1993		סניף
אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק	מחירים שוטפים (ש"ח)	אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק	מחירים שוטפים (ש"ח)	אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק	מחירים שוטפים (ש"ח)	
69.8	100.2	45.5	58.6	43.3	51.0	סך הכול
68.7	98.7	41.0	57.1	41.4	48.8	ירושלים
85.2	122.3	55.4	77.2	55.6	65.5	תל אביב
74.0	106.3	44.1	61.5	46.0	54.2	חיפה
69.5	99.8	41.6	57.9	43.0	50.7	קריות
65.5	94.1	40.3	56.2	40.9	48.2	באר שבע
62.0	89.0	38.4	53.5	38.4	45.2	חדרה
58.1	83.4	37.0	51.6	38.7	45.6	טבריה-צפת
70.5	101.2	42.7	59.5	45.2	53.2	יפו
84.0	120.6	48.2	67.1	49.7	58.6	כפר סבא
60.8	87.3	37.2	51.8	37.3	44.0	נהריה-עכו
56.7	81.4	35.0	48.8	36.7	43.2	נצרת
67.9	97.5	40.7	56.7	40.7	48.0	נתניה
63.6	91.3	36.3	50.6	39.2	46.2	עפולה
73.8	106.0	45.0	62.7	46.2	54.4	פתח תקוה
68.2	98.0	40.7	56.7	42.5	50.1	רחובות
66.5	95.5	40.1	55.9	40.2	47.4	רמלה
74.6	107.0	44.7	62.3	46.0	54.2	רמת גן

לוח מס. 14: דמי לידה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי

הממוצע במשק, לפי גיל

1995 - 1985

אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק						מחירים שוטפים	שנה
+40	35-39	34-30	29-25	עד 24	סך הכול		
	46.6	44.7	41.0	32.0	40.4	10.5	1985
55.7	53.4	49.5	43.6	35.1	44.8	35.4	1990
58.6	54.4	49.3	42.7	33.3	49.5	45.7	1992
55.8	50.8	46.9	40.7	30.6	46.1	51.0	1993
52.6	49.7	46.3	39.6	29.2	45.5	58.6	1994
89.5	84.3	77.3	65.0	47.5	69.8	100.2	1995

(1) נתון זה מתייחס לגיל +35.

לוח מס. 15: דמי לידה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק,
לפי גיל ומצב משפחתי

1995 - 1993

אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק					סך הכול (מחירים שוטפים ש"ח)	גיל
ריוקה	גרושה	אלמנה	נשואה	סך הכול		

1 9 9 3

55.8	48.1	32.1	43.2	46.1	51.0	סך הכל
25.5	16.6	32.1	29.0	30.6	36.1	עד 24
32.6	36.4	44.3	39.0	40.7	48.0	29 - 25
49.7	42.6	19.1	45.9	46.9	55.2	34 - 30
61.7	54.0	36.9	49.9	50.8	59.9	39 - 35
77.4	53.7	34.2	53.9	55.8	65.7	+40

1 9 9 4

56.6	48.6	37.3	42.0	45.5	58.7	סך הכל
27.8	47.6	31.0	29.2	30.7	42.8	עד 24
34.6	36.2	25.2	39.6	41.3	57.6	29 - 25
49.0	47.5	41.4	46.3	61.4	65.5	34 - 30
65.5	52.0	40.9	49.4	50.3	70.6	39 - 35
77.1	54.0	56.6	51.3	52.8	73.6	+40

1 9 9 5

87.1	79.2	67.8	69.5	69.8	100.2	סך הכל
44.9	48.8	41.9	47.6	47.5	68.2	עד 24
64.0	62.5	50.3	65.1	65.0	93.3	29 - 25
77.7	66.3	79.8	77.5	77.3	111.0	34 - 30
96.7	87.9	73.5	83.9	84.3	121.1	39 - 35
126.6	110.0	80.6	86.2	89.5	128.5	+40

לוח מס. 16: דמי ליזה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק,
לפי יבשת ליזה

1994 - 1980

אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק						מחירים שוטפים	שנה
לא יהודיות	י ה ו ד י ו ת				סך הכול		
	יבשת ליזה			סך הכול			
	ישראל	אירופה - אמריקה	אסיה - אפריקה				
38.7	45.5	49.1	42.9	45.7	45.5	154	1980
34.5	41.2	43.8	40.6	41.5	40.4	10.5	1985
36.3	45.8	49.0	46.0	46.2	44.8	35.4	1990
34.7	46.3	47.0	46.7	46.4	49.5	45.7	1992
33.4	44.0	42.7	44.3	43.8	46.1	51.0	1993
32.4	42.9	41.4	43.7	42.7	45.5	58.6	1994

(1) נתון זה הוא בשקלים ישנים.

לוח מס. 17: דמי לידה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק,

לפי מעמד בעבודה

1995 - 1980

שנה	מחירים שוטפים	אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק		
		סך הכל	שכירה	עצמאית
1980	154	45.5	46.2	25.8
1985	10.5	40.4	42.2	27.9
1990	35.4	44.8	45.8	47.7
1992	45.7	49.5	46.1	50.9
1993	51.0	46.1	43.6	46.6
1994	58.6	45.5	42.4	46.6
1995	100.2	69.8	70.5	68.6

(1) נתון זה הוא בשקלים ישנים.

לוח מס. 18: דמי לידה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק, לפי משלח יד

1994 - 1980

שנה	מחירים שוטפים	אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק					
		סך הכל	אקדמאיות ומורות	פקידות ומנהלות	זבניות וסוכנות למכירות	עובדות בשרותים	עובדות בחקלאות בתעשייה
1980	154	45.5	51.3	46.9	26.8	40.7	35.1
1985	10.5	40.4	47.2	43.2	28.2	35.1	32.9
1990	35.4	44.8	49.1	48.3	36.8	39.9	36.2
1992	45.7	49.5	50.7	48.3	38.9	39.6	36.7
1993	51.0	46.1	48.7	45.9	36.5	36.7	33.4
1994	58.6	45.5	48.6	44.2	33.4	35.5	31.7

(2) נתון זה הוא בשקלים ישנים.

לוח מס. 19: דמי לידה בממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק,

לפי תקופת האכשרה

1995 - 1980

אחוז מהשכר היומי הממוצע במשק					מחירים שוטפים	שנה
6 מ-14 ³	15 מ-22	10 מ-18 ²	10 מ-14	סך הכל		
31.7	32.2	26.2	45.7	45.5	154	1980
33.8	27.9	21.2	41.6	40.4	10.5	1985
29.4	34.6		46.1	44.8	35.4	1990
27.9	35.6		46.8	49.5	45.7	1992
26.6	33.3		44.2	46.1	51.0	1993
25.6	30.9		43.1	45.5	58.6	1994
44.5	45.2		71.7	69.8	100.2	1995

(1) נתון זה הוא נשקלים ישנים.

(2) ר' חערה 2 בלוח מס. 8.

(3) ר' חערה 3 בלוח מס. 8.

לוח מס. 20: דמי לידה הממוצע ליום וכאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק,

לפי חלק המשרה

1995 - 1989

אחוז מהשכר היומי הממוצע			מחירים שוטפים	שנה
עצמאית	משרה חלקית	משרה מלאה		
31.6	22.4	33.4	30.5	1989
39.1	25.0	40.9	36.1	1990
44.5	26.5	47.3	42.1	1994
68.6	39.5	72.9	100.2	1995

לוח מס. 21: דמי לידה בממוצע ליולדת

1995 - 1980

דמי לידה בממוצע ליולדת			שנה
אחוז שינוי לעומת שנה קודמת (מחירי 1985)	מחירי 1985 (ש"ח)	מחירים שוטפים	
2.0	980.7	14,491.0	1980
-5.5	857.5	875.5	1985
-1.8	1,144.6	2,892.3	1990
-2.9	1,158.6	3,743.8	1992
0.2	1,152.4	4,131.3	1993
2.4	1,188.7	4,777.9	1994
51.5	1,801.3	7,983.3	1995

(1) נתון זה הוא בשקלים ישנים.

לוח מס. 22: היקף תשלומי המוסד לדמי לידה

1995 - 1980

דמי לידה	מענק לידה				סך כל תשלומי הגמלאות	שנה
	ציווד לנוולד	אשפוז		סך הכול		
		פגים	רגיל			
מחירים שוטפים						
170.7	50.0	..	215.7	265.7	436.4	² 1980
38.6	12.9	..	53.6	66.5	105.1	1985
134.3	52.1	..	208.0	260.1	394.4	1990
120.3	44.3	..	189.1	233.4	353.7	³ 1991
176.2	66.5	..	308.8	375.3	551.5	1992
213.0	74.6	..	355.5	430.1	643.1	1993
261.2	90.4	35.4	372.0	500.0	793.4	1994
470.0	90.0	..	493.0	583.0	1,053.8	1995
מחירי 1985						
37.3	10.9	..	87.1	58.0	95.3	1980
38.3	12.8	..	53.2	66.0	104.3	1985
53.7	20.1	..	80.2	100.3	154.0	1990
53.3	20.0	..	85.3	105.3	158.4	1991
54.5	20.6	..	95.6	116.2	170.7	1992
59.4	20.8	..	99.2	118.9	179.6	1993
64.2	20.6	11.2	92.5	124.3	189.9	1994
106.2	20.3	..	111.4	131.7	237.9	1995

(1) לא כולל חוצאות מינחל.

(2) נתון זה במיליון שקלים ישנים.

(3) נתוני אפריל-דצמבר 1991.

ניתן להזמין פרסומים במוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון,
שד' ויצמן 13, ירושלים 91909, טל. (02)709579
